

גליונות לעיון במדרשת השבור עתה רביעית

משפטים (תש"ה)

כ"ב

א.א. אם במחלת ימצא הגנב והכה ומת אין לו דמים.

1. מה בין רשעי לראב"ע בפירוש "אין לו דמים?"

א.א. למי מוסבת המלה "לו" לדעת כל אחד מהם?

ב. מה פירוש המלה "דמים" " " " " " " ?

2. מה היא ראיתו של ראב"ע מן הפסוקים ויקרא כ"ט, שמואל ב' ס"ז ח?

3. מה הן מעלותיו של כל אחד מן הפירושים הנ"ל?

4. היש להביא טיוע לדעת אחד מהם מן הפסוק דברים י"ט "והיה עליך דמים"?

5. ליודעי גרמנית: בעקבות מי משניהם הלכו המתרגמים?

רמב"ן, הירוש; בובר-רוזנצווייג; זא איזט זיינעט-וועגען קיינע בלוטשולד).

ב. רמב"ם הלכות גניבה. פרק ט' הלכה ז', ח, ט: הבא במחלת

בין ביום בין בלילה - אין לו דמים, אלא אם הרגו בעל

הבית או שאר האדם פטורין ורשות יש לכל להרגו...

שנאמר "אין לו דמים". ואחד הבא במחלת או גנב

שנמצא בתוך גנו של אדם או בתוך חצרו או בתוך

קרפיפו בין ביום בין בלילה. ולמה נאמר "מחלת"?

לפי שדרך רב הגנבים לבוא במחלת בלילה.

ומפני מה התירה תורה דמו של גנב, אע"פ שבא על

עסקי ממון? לפי שחזקתו שאם עמד בעל הבית לפניו

ומנעו - יהרגו. ונמצא זה הנכנס לבית חברו

לגנוב כרוף אחר חברו להרגו, ולפיכך יהרגו...

היה הדבר ברור לבעל הבית שזה הגנב הבא עליו

אינו הורגו ואינו בא אלא על עסקי ממון - אסור

להורגו; ואם הרגו, הרי זה הורג נפש, שנאמר "אם

זרחה השמש עליו" - אם ברור לך הדבר כשמש שיש

לו שלום עמך, אל תהרגוהו. לפיכך אם הבא במחלת

על בנו, אינו נהרג שודאי שאינו הורגו, אבל הבן

הבא על אביו נהרג.

השגת הראב"ד: "לכוא במחלת בלילה". אמר אברהם: אינני נמצע מלכתוב את דעתו, שנראה לי שאע"פ שדרשו חכמים "אם זרחה עליו השמש" דרך משל - אם בגור לך הדבר כשמש שלא בא על עסקי נפשות וכו' אעפ"כ אינו יוצא מידי פשוט; ביום אינו ראוי להרגו, שאין גנב בא ביום אלא אם יכול להשמיט - שומט ובורח, ואינו מתעכב לגנוב ממון גשול ולעמוד על בעליו להרגו אלא גנב בלילה, מפני שהגנב יודע שבעל הבית בבית, או בא להרוג או ליהרג; אבל גנב בינם - אין בעל הבית מצוי ושמוטא בעלמא הוא. ובחיי ראש כל מבין די לו בזה.

- 1. מה המחלקת שביניהם ומה ההבדל העקרוני שביניהם?
2. מה הם נמוקי הראב"ד?
3. מי מפורשינו הולך בעקבות הראב"ד?

ג. אם זרחה השמש עליו - דמים לו. מכילתא קלב ב: אם זרחה השמש עליו. וכי השמש עליו בלבד זרחה, והלא על כל העולם כולו זרחה? אלא מה שמש שלום בעולם, אף זה אם ידוע הוא שבשלום עמו והרגו - הרי זה חייב.

- 1. מה ההבדל בין המכילתא ובין גמרא בפירוש פסוקנו?
2. רש"י ד"ה אם זרחה השמש עליו לדברי רש"י אלה כתב גור - אריה: ...אמנט לפ הד דוק יותר נכונים דברי חכמים בתלמוד, כי אם נרש כפי המכילתא, "אם יש לו שלום עמך כפי השמש שהיא שלום בעולם", דבר זה לא נמצא בשום מקום, שהשמש היא שלום בעולם ואין דרך הכתוב ליתן משל אלא דבר שהוא פשוט...

נסה לבאר מה ראה רש"י בכל זאת לבכר את דברי המכילתא ולפרש את פסוקנו בעקבותיה?
3. בעקבות מי פרש הרמב"ן: מה שמש שלום בעולם (וכעז שתזרח יש שלום בין חבריות, ואין דרך רג בים לבוא על עסקי נפשות אף זה, אם ידוע, וברור הדבר כשמש, שבשלום עמו - ולא בא להרג, כדון הא: הבא במחלת על בנו, וכיוצא בו, שאינו בא על עסקי נפשות, כי אם לגנוב - והרגו, הרי זה חייב.

- ד.ג. רש"י ד"ה חיים שנים ישלט, רשב"ם ד"ה חיים.
1. מה ביניהם?
2. מהו הסעד הלשוני בפסוק לפירוש חז"ל המובא ברש"י?